

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Qæstio XL. In Tit. XL. De lis, Quæ Vi, Metusve Causa Fiunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

curat. Quare Procurator ad lites, cui insuper libera causæ administratio commissa est, transigere etiam, aut compromittere poterit, uti etiam indicatur in L. Procurator, cui, § 8. ff. eod. Colliges 5. dicendum etiam de Procuratore ad negotia generaliter constituto, quod alienare, & transigere absque speciali mandato non possit, ut indicatur cit. c. qui ad agendum, & habetur in cit. L. mandato, & L. Procurator totorum, § 3. ff. eod. si autem libera bonorum administratio data sit, tum omnia facere potest; præterquam quod donare non possit, ut tradit Layman in cit. c. 2. de suppl. negl. Prælat. in 6.

Not. 8. ut procedat, quod diximus supra, Procuratorem admittendum esse etiam ad casus non expressos in mandato (intellige ad similes expressis, non autem majores) si unus, vel plures articuli ex iis, qui speciale mandatum exigunt, expressi sint adjunctâ Clausulâ generali requiri, quod expressio talium articulorum fiat per modum permissionis, non autem exceptionis. Nam exceptio potiùs diminuit, non auget; sic glossa marginal. in cit. c. qui ad agendum.

Dices: talis exceptio saltem firmabit regulam pro casibus non exceptis. R. id procedere; si tales casus non excepti aliàs comprehendantur in regula secundum se; non autem, secus. Nam exceptio non facit, ut aliquid contineatur in jure, à quo certus casus excipitur; quod seclusâ tali exceptione in eodem non continetur. Unde non est propriè exceptio, sed solum cautela quædam, ne talis casus comprehensus

conferatur. Exceptio enim derivatur à verbo excipere, quod idem est, atque demere, vel eximere numero; & ut sic idem valet, atque demptio, vel exemptio: in qua latina significatione dicitur, exceptio firmat regulam. Apud Juridicos exceptio latè accepta, est defensio, per quam se Reus defendit ab Actore; juxta Azon: in Summa c. de except. Not. 9. ex c. non injustè, 14. de Procurat. Procuratorem datum ad litem, contra latam sententiam appellare posse, & plerumque debere: imò & appellationem, vigore prioris mandati Procuratorij, prosequi non prohiberi; non tamen ad id obligari, dummodo Domino mature denuntiet, ut ipse prosequi possit, L. invitus, 17. junct. gloss. c. de procur. Excipe cum Abbate hic n. 13. nisi sit Procurator generalis, seu datus ad omnes causas; tunc enim appellationem prosequi obligatus est; cum & causa appellationis judicialis sit. Ex his patet ad n. 2670. quid possit Syndicus?

Ad extremum not. 10. Syndicum non teneri cavere de rato, nisi prudenter dubitetur de mandato; nec cogi satisfacere iudicatum solvi; quia publica autoritate constituitur, sicut Tutor; cum Universitas semper præsumatur esse solvendo, ut notat gloss. cit. Officium autem Syndici finiri ferè iisdem modis, quibus mandatum Procuratoris; nisi quod non finiatur morte illorum, qui constituerunt, manente Urbes, seu Communitate, à qua constitutus est; per L. 17. §. in Decurionibus, ff. quod cujusque Universitatis.

QUÆSTIO XL.

IN TIT. XL. DE IIS, QUÆ VI, METUSVE CAUSA FIUNT.

Cum versemur nunc in præparatorijs ad iudicium, de quo tractat liber secundus, notandum, quod antequam ad illud eatur, interdum agatur de restitutione, per quam vel actio jure extincta recuperatur; vel nata, quoad effectum impeditur per exceptionem, quæ Actori opponitur: ut si quis aliquid egit, ex quo alter præten dit obligationem. Nam si illud actum est per vim, vel metum incussum injustè, rectè contra Actorem opponi potest

exceptio rei gestæ per vim, vel metum; quo fit, ut metu tali inductus contra naturam obligationem, quam præten dit Actor, restituatur; hoc est, reponatur in eum statum, quo fuit, antequam ex vi, vel metu, illud ageret, ex quo præten ditur obligatio.

Hinc not. 1. in hoc, & sequenti titulo agi de Prætorijs remedijs, per quæ læsis in contractu, aut quasi contractu per metum, seu vim injustam, aut ob ætatem, vel similem causam, subvenitur per in integrum resti-

restitutionem; non iuris civilis rigore spectato; sed propter æquitatem.

2681. Not. autem 2. nos hic non agere de vi & coactione, quæ *absolute* tollit voluntarium; sed illâ, quæ stat cum voluntario, licet hoc non esset, si non foret ea vis, & coactio, quam infert metus non absolute, sed conditionatè; cum non cogat absolute, ac determinatè ad actum, per ordinem ad quem comminatio mali, quod metuitur, incutitur; sed solum sub conditione, si nolit pati malum, quod tanquam alioquin probabiliter futurum, timetur; ut pluribus exponitur *L. 4. decret. à n. 389.*

2682. Not. 3. per metum non tolli *voluntarium simpliciter*, ut dicitur *in tract. de actibus humanis*; valde tamen imminui, plus, aut minus, secundum quantitatem metus, magis, aut minus gravis. Ex hoc colliges gesta per ejusmodi vim, vel metum, esse simpliciter voluntaria, & solum involuntaria secundum quid. Unde quamvis tale voluntarium *simpliciter*, sed mixtum involuntario *secundum quid*, sufficiat, ut actus contra legem, imputetur *ad culpam*; non tamen semper sufficit *ad firmitatem* contractuum, & juris effectus ex contractu, & promissionibus nostris, ceteroquin nascentes, si metu extorti sint, ut *const. bit. ex seq.*

2683. Prima pars constat ex *c. Sacris. 5. h. t.* Nam, cum quaeritum esset ex Innocent. III. utrum is, qui invitus communicat cum excommunicato, excommunicationem & ipse contrahat? respondit, esse distinguendum: si enim *absolute* invitus est (quia patitur propriè dictam coactionem) tum excommunicationem non incurrit: cum non agat *voluntariè*, sed potius agatur, ac patiatur: si autem invitus est *secundum quid* (quia metu mali adigitur ad faciendum, quod alioquin facere nollet) tum metus *minuit* quidem culpam; sed quia eam non omnino *aufert* (cum ob nullum metum liceat mortaliter peccare) ideo existimandum est, ita communicantem cum excommunicato, excommunicationis labe & ipsum inquinari. Secunda verò pars *const. bit. ex seq.*

2684. Ex hoc not. 4. obligationes voluntarias, quæ scilicet nascuntur ex nostro consensu, esse in duplici classe. Nam aliæ sunt, quibus sufficit *voluntarium simpliciter*; aliæ, quæ

requirunt *voluntarium non tantum simpliciter, sed immune etiam ab omni coactione, inducente voluntarium secundum quid*; adeoque quibus non sufficit solum voluntarium simpliciter. Ex quo sequitur, omnes contractus, vi, vel metu gravi, & injustè incusso, initos (& consequenter obligationes inde natas) tenere, seu validos esse jure saltem naturali, si denuo metus causa rescindi possint; secus enim est, si semel validi, humano jure rescindi non valeant; de quo *V. Lib. 4. à n. 392.*

2685. Not. 5. etsi obligationes natæ ex metu, injustè incusso, jure valeant, si eis sufficiat voluntarium simpliciter; tamen contra eas dari restitutionem, per quam datur actio in rem, vel in personam ad restituendum id, quod datum, vel ablatum est; aut si necesse completum sit negotium, exceptio *quod metus causa*, *L. 9. §. 10. ff. h. t.* sic si quis metu coactus est renuntiare beneficio, probato metu non impeditur illud reperere *c. 2. 3. §. 4. h. t.* Prædicta porro actio competit non tantum contra illum, qui vi abstulit; sed etiam contra possessorem, penes quem est res metu ablata, *L. 14. ff. h. t. & gloss. in c. 2. eod.* hac tamen actio annum non excedit, *Instit. de perpetuis, & temporalibus actionib.*

2686. Not. 6. juramentum, metu extortum, valet juxta Zoësum *h. t. n. 4.* dari tamen contra illud facilem restitutionem, seu absolutionem, *c. 8. h. t.* quamvis non improbabile sit, tale juramentum non valere, ut alibi docti; ut autem contra obligationem gravem, ortam ex metu in foro externo detur restitutio, requiritur; necesse esse gravem, & justum, seu probabilem; *c. 3. §. ult. h. t. c. 8. de jurejurando; c. 15. eod.* deinde quod sit *injustè*, & ab extrinseco incussus, & quidem *ad eum finem* ob inendum, ad quem tendit obligatio inde nata, de quo ex professio agitur tam in actibus humanis, quam *in tractat. de contractibus.*

2687. Not. 7. quid operetur metus in sponsalibus, & matrimonijs? ex professio à nobis tradi *lib. 4. à n. 407.* ubi etiam exposuimus, quis, & quando censeatur *metus gravis*, seu *cadens in constantem virum*? cum reliquis ad hunc titulum pertinentibus, ut latè dictum est *cit. l. 4. à n. 39.* Hinc sequitur 1. Professionem reli-

religiosam, factam ex metu gravi, & injustè incusso, ipso jure Ecclesiastico, irritam esse per c. *Relatum*, 1. *h. t.* Nam, cum vir nobilis, ac potens, uxorem de adulterio suspectam habens, jussisset militibus suis, ut eam in sylvam educerent, & occiderent: illi verò parentes mandato, cum jam gladium evaginassent, misericordiâ moti, pepercissent eidem, hac conditione, ut in monasterio habitum susciperet; & re cognita maritus duos Episcopos mississet, ut uxori in monasterio votum Professionis imponerent: res ipsis suspecta fuit, eò quòd mulierem juvenem esse, & filium parvulum habere viderent; unde seorsim ductam illam examinârunt; quæ rem ipsis aperuit, quòd mortis timore monasterium ingressa esset, & inde exire vellet, se possit: at cum nihilominus alter Episcoporum, ut mariti tyrannidi satisfacere, velum ei imposuisset, simulans, se eam professam facere; ipsa marito mortuo, ex monasterio egressa, alteri Viro nupsit: quos conjuges, tanquam malè copulatos, Episcopus Calaguritanus ad instantiam Monialium, excommunicavit.

His intellectis, mandat Alexander III. quibusdam à se delegatis, ut dictam mulierem, ac virum ejus (recepto priùs juramento, quòd mandatis ipsorum parère velint) ab excommunicatione absolvant; deinde vocatis ad se, tam muliere, quàm Priorissa, & Monialibus, si probatum fuerit, quòd mulier illa non timore mortis Religionem susceperit; aut si mortis timore factum, quòd professionem postea ratam haberit, eam ad monasterium redire, & habitum religiosum iterum assumere censurâ Ecclesiasticâ compellant.

Sequitur 2. pacta, contractus, & transactiones (quæ scilicet jure rescindi possunt, licèt in principio validæ sint) ex gravi metu factas, ipso quidem jure validas esse, rescindi tamen debere actione, quòd metus causa per restitutionem in integrum, ut definit Alexander III. in c. *Abbas*, 2. *h. t.* ubi habetur sequens casus: Remigio Clerico Abbas S. Cadmundi Ecclesiam contulit: sed postea milites suos misit, qui illum domo expellerent cum omni substantia sua, nisi Ecclesiam juratus resignaret. Quòd, cum Remigius, tali modo coactus fuisset, Abbas dictam Ecclesiam alteri concessit. Hac re intellecta,

Tom. I.

Alexander III. mandat, ut Remigio omnia integrè restituantur: quia, quæ metu, aut vi injusta fiunt, de jure in irritum revocari debent.

Ex hoc textu colligitur 1. eum, qui gravi metu, injustè adactus, aliquid dedit, datum repetere posse; vel, si nondum dedit, & à metum incutiente conveniatur ad dandum ex tali contractu injustè extorto, posse illum repellere, per exceptionem, quòd metus causa. Colligitur 2. quòd, licèt per vim cogens aliquem ad donandum, vel dandum, acquirat rei donatæ dominium (si contractus, principio validus, naturâ suâ rescindibilis sit) sed ante Judicis sententiam teneatur in conscientia, danti resarcire damnum, nimirum id compensando remissione obligationis per injuriam extortæ; consequenter restituendo acceptum per injustitiam.

Hoc procedit, si coactio ad dandum facta injustè tendebat ad dandum, *talem coactionem inferenti*. Nam, si ut daret tertio, injuriam, & metum passus habeat duplicem actionem; unam *personalem* contra eum, qui metum incussit; & hæredes ejus, ut resarciant damnum, seu quantum interest, vim illatam fuisse: alteram contra illum tertium, aut quemvis alium possessorem rei sic extortæ, ad quem res data, vel ejus commodum pervenit; quæ actio vocatur *in rem scripta*, seu *utilis actio vindicationis* ex æquitate Prætoria, per L. *Metum*, 9. §. *volenti*, §. *licet*, §. *cum autem*, de his, quæ vi. Item L. 3. & 5. C. cod.

Sequitur 3. renuntiantem juri Ecclesiasticæ electionis, ob gravem metum, seu terrorem, nihilominus institui, seu confirmari posse, ut dicitur c. *ad aures*, *h. t.* cum enim quidam in Plebanum, seu Rectorem cujusdam Ecclesiæ concorditer electus fuisset, uno electore excepto; sed propter laicorum se opponentium terrorem, electionis juri renuntiasset, hac renuntiatione delata ad Pontificem, Clemens III. respondit: nec obstante hac renuntiatione (*dummodo juramento, vel fide interposita, confirmata non fuerit*) electum Ecclesiæ illi, cui renuntiaverat, præfici posse. Ex hac decisione ulterius colligitur 1. cum renuntiatio beneficij fieri non possit sine auctoritate Episcopi, ut diximus Tit. 9. de *Renuntiat*. merito in

K k k k

dato

2689

dato casu renuntianti, renuntiatione coacta, per terrorem Laicorum, electionis confirmationem concedi posse; quod verum est, etsi sponte facta esset sine auctoritate Prælati; sic Garcia p. 11. de benefic. c. 3. à nu. 223. Colligitur 2. renuntiationem beneficij, factam cum juramento, seu juratam, servandam ratione juramenti, dum hoc relaxetur; id, quod facile fieri potest ad instantiam metum passi; vel etiam à superiore rogato, ex officio, ut colligitur ex cit. c. ad aures, c. si vero, 8. de jurejurando.

Colligitur 3. cum in textu dicitur: dummodo renuntiatio juramento, vel *fide interposita*, confirmata non sit, duo posse considerari, & quæstionem venire 1. an *fides interposita* habeat rationem *juramenti*? 2. an renuntiatio confirmetur *juramento*, vel *fide interposita*? Ad 1. respondet Barbosa in dict. c. ad aures, nu. 2. quod promissio *sub fide interposita*, idem operetur, quod juramentum, quoad observantiam; ac eadem poenâ puniri frangentem fidem, quâ puniretur frangens juramentum; id, quod deducit ex Perez, & alijs ibidem relatis. Caterùm videtur probabilius, interpositionem fidei differre à juramento; eum illa *fidelitati*; hæc, *Religioni* opponatur. V. Layman l. 2. *summa* tr. 3. c. 2. à. n. 2. Ad 2. distinguendum est, an sermo sit de renuntiatione jure invalida, vel jure valida? si sermo sit de primo casu; constat ex dict. supra; si de secundo? *ly confirmari* nequit aliter accipi, quàm, quod obligationi, quam de se habet, renuntiatio jure valida, juramentum superaddat *vinculum religionis*.

2660. Sequitur. 4. juramentum promissorium (præsertim, si iniquè extortum sit) non debere extendi ultra id, quod promissum, secundum strictam verborum promissionis interpretationem. Hinc qui jurat, se beneficio *renuntiaturum*, non agit contra juramentum illud *repetendo*, si promissio jurata injustè extorta sit, ut habetur in c. ad audientiam, 4. h. t. cum enim Innocentius III. intellexisset, Magistrum Guilielmum, Rectorem Ecclesiæ de Chevallis gravissimo metu per Regem incusso, adactum fuisse, in manibus eorum, ad quos pertinebat, cum juramento resignare, rescripsit. *cum ea, quæ vi, metusve causa sunt, carere debeant robore firmita-*

tis; ideo si constiterit, metum illum gravem fuisse, seu qui potuerit, ac debuerit cadere in virum constantem, tum, non obstante, juramento, Ecclesiam Guilielmo restituentam esse; quippe, cum vigore ejus juramenti obligatus tantum fuerit *ad resignandum*; non verò etiam ad non *repetendum*.

Dices in c. ad aures, 3. h. tit. Clericus, qui beneficio renuntiavit, adactus metu, illud repetere non potuit, nisi prius relaxato juramento; ergo etiam id dicendum erit in casu præsentis c. ad audientiam, 4. h. t. quia utrobique est *renuntiatio jurata*; Resp. N. conseq. licet enim utrobique sit renuntiatio jurata; non tamen est *super eodem actu*. Nam renuntiatio jurata in c. ad aures, fuit *de dimittendo*, & non amplius *repetendo beneficium*; in c. ad audientiam fuit solum *de dimittendo beneficium*, non autem *de non repetendo*; ergo ut ille repeteret licetè, egebat relaxatione juramenti; non autem iste.

2661. Sequitur 5. promissionem, etiam juratam, metu solum levi, aut dolo minus propriè dicto inductam, non relaxari, ut colligitur ex c. cum dilectis, 6. h. t. ubi habetur, quod Canonici in Insulis habitantes, votum ediderint, quod regulam Cisterciensium assumere, & Ecclesiam eidem ordini incorporari, quantum in ipsis esset, permittere vellent: postea verò poenitentia ducti, restitui se, ac liberari petebant, Allegantes, *metum*, & *dolum*, quo inducti fuerint ad tale votum, ac juramentum edendum. Sed Innocentius respondit; *cum hoc juramentum in salutis dispendium non vergat, observandum esse*, neque permittendum, ut perjuris via aperiatur. Neque causam sufficientem adesse restitutionis in integrum: quod enim *metum* allegant, constat eum non fuisse mortis, aut corporis cruciatûs, vel similem, qui in virum constantem cadat; quod verò *dolo* se inductos asserunt, ea non tam circumventio, quàm fatuitas ipsorum censenda est; ita Pontifex.

Ex hoc colliges 1. juramentum promissorium erga hominem, seu in ejus utilitatem, omnino, & sine spe relaxationis servandum esse, si sine dispendio salutis æternæ observari possit, nisi causa juramenti data fuerit per *gravem* metum, vel propriè dictam deceptionem, ut constat

stat ex textu relato, & c. 2. de Pactis in 6. quando autem dicitur: *si absque dispendio salutis possit*, intellige, si absque peccato. Nam nec ad leve peccatum dari potest obligatio conscientiae.

Colliges 2. *dolum malum*, seu *deceptionem proprie dictam*, esse machinationem quandam, ad alterum, ceteroquin prudentem, decipiendum, ordinatam, seu accommodatam, ut dicitur L. 1. §. *dolum*, ff. de dolo malo. Unde, si deceptio non

contingit, nisi ex simplicitate, vel fatuitate decepti, se ipsum decipientis, non est proprie *dolus*, vel *deceptio*, de qua in praesens; nec obinde decepto succurritur in foro externo, ut colligitur ex dict. c. *cum dilectus*, supra; secus est in foro conscientiae, si ea decepti simplicitas sit inculpabilis; praesertim, quia culpa raro vacat, cum similibus contrahere. Plura de hoc titulo lib. 4. à n. jam cit.

* * *

QUAESTIO XLI. IN TIT. XLI. DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

2692. **R**estitutio in integrum, prout hic accipitur, est redintegratio causae; seu, est actio redintegrandae rei, vel causae, atque adeo repositio in pristinum statum, ut cum plurimis alijs notat Barbof. in c. 1. h. t. n. 7. vel, ut loquitur Benedictus Pereyra in *Elucidario* à n. 894. *Restitutio in integrum*, est reductio in eum statum, in quo quis prius erat, quam laederetur; seu, est prioris status, aut prioris juris redintegratio. Nam restitutio id reparat, quod laesio abstulit; L. *videamus*, §. *in faviam*, ff. de usur. est etiam audientiae redintegratio, secundum Specul. eo tit. & L. *quod si minor*, §. *restitutio* ff. de minor. *Restituere in integrum* (inquit Spiegel V. eod. si rectè consideres, nihil aliud est, quam laxare scripti juris rigorem; juxta Alex. Scot. V. eod. est reducere in eum statum, in quo erat ante laesionem; cap. *auditis de in integ. restit. in gloss. fin.* Et per hunc modum subvenitur Minoribus, & Ecclesijs; & quandoque, ex legitima, & justa causa subvenitur, etiam Majoribus, ut habetur in ff. *ex quibus causis major. per totum*. *Integrè* autem *restituere* importat restitutionem usque ad ultimum quadrantem, ut notat Cald. Pereyra, de empt. c. 9. n. 7. In integrum restituitur Minor, quando totum jus suum recuperat, L. *quod si minor*, §. *restitutio*, ff. de Minor. Nam *integrè* habere dicitur, qui totum habet, sine ulla penitus diminutione; ut docet Menoch. conf. 687. n. 43. *Integrum* enim vocatur, cui nulla pars deest, vel quod sine diminutione, ex omnibus suis parti-

Tom. I.

bus constat, L. *nomen filiarum*, §. *fin.* ff. de legat. 3. apud Rolan. conf. 27. n. 3. to. 4. & Preyr. de fideicom. à n. 3. & n. 90.

Restitutio in integrum, est remedium extraordinarium, ut vult Zoësius hinc n. 1. quo laesus in jus pristinum restituitur ex justa causa; & non nisi in defectum, seu subsidium ordinarij conceditur, L. 16. ff. de Minoribus, quamvis possit etiam cum remedio ordinario concurrere, quando per illud habetur subsidium plenius, & pinguius, ac per ordinarium. Hinc quando dicitur, *dato remedio ordinario, ad extraordinarium non esse recurrendum* (ut habetur L. *quadam*, §. 9. ff. de edendo; L. 16. ff. de Minoribus, L. 32. de damno infect. L. 1. §. 2. de Publicanis, ubi assertur pulchrum exemplum (limitari debet, ut non procedat in casu, quo, secluso remedio extraordinario, litigare deberet; cum ejus intersit, litibus, & sumptibus non vexari; sic Wensebecius in tit. 41. C. lib. 2. Nam in casu, quo remedium extraordinarium est utilius ordinarij; illud conceditur, ut notat Barbofa *axiom. l. 16. c. 26. n. 6.* & apud eum Sichardus ad L. 3. C. *quomodo & quando Judex*, n. 6. his praemissis;

2693.

ARTICULUS I.

A quo legitime impetrari possit restitutio in integrum?

Petitio restitutionis non est proprie actio, sed imploratio Magistratus habentis

2694.

Kk kk 2

bentis